

۳۶ - نظام واحد شگرف عمومی الهی و قانون تدرج و کفایت تکوین زمین و انسان و غیره و آنچه در روی زمین و عمق زمین است مواد اولیه اش بود بتدریج ظهور یافت

و نیز از حضرت عبدالهء در کتاب مفاوضات است . قوله الحكيم: "نشو و نماى جميع كائنات بتدریج است این قانون کلی الهی و نظم طبیعی است. دانه بگفته شجر نمیشود، نطفه دفعة واحده انسان نمیشود، جماد دفعة واحده حجر نمیشود بلکه بتدریج نشو و نما میکنند و بعد کمال میرسند. جميع كائنات چه از کلیات و چه از جزئیات از اول تمام و کمال خلق شده است منتهايش این است که بتدریج این کمالات در او ظاهر میشود و قانون الهی یکی است ترقیات وجودی یکی است نظام الهی یکی است چه از کائنات صغیره و چه از کائنات کبیره جميع در تحت یک قانون و نظام اند هر دانه از ابتدا جميع کمالات نباتیه در او موجود بوده اما آشکار نبود بعد بتدریج در او ظاهر گشت مثلا از دانه اول ساقه بعد برگ بعد شکوفه بعد ثمر ظاهر گردد اما در بدایت تکون جميع اینها در دانه بالقوه موجود است اما ظاهر نیست ... کره ارض از اول با جميع عناصر و مواد و معادن و اجزاء ترکیب خلق شده اما بترتیب هر یک از اینها ظاهر گشت اول جماد بعد نبات و بعد حیوان و بعد انسان ظاهر شد اما از اول این اجناس و انواع در کمون کره موجود بوده است و بعد بتدریج ظاهر شد زیرا قانون اعظم الهی و نظام طبیعی عمومی که محیط بر جميع كائنات است و کل در تحت حکم آن چنین است و چون بآن نظام عمومی نظر نمائی بینی که کائی از کائنات بمحض تکون بعد کمال نرسد بلکه بتدریج نشو و نما نماید پس بدرجه کمال رسد."

و قوله العزيز: "این کره ارض بهیئت حاضره واضح است که یکدفعه تکون نیافته است بلکه بتدریج این موجود کلی اطوار مختلفه طی نموده ... کره ارض در رحم عالم تکون یافته و نشو و نما نموده و بصور و حالات مختلفه در آمده تا بتدریج مکملیت را یافته و بمکونات نامتناهی تزین جسته و در نهایت اتقان جلوه نموده است. پس واضح است که آن ماده اصلیه که بمنزله نطفه است عناصر مرکبه ممتزجه اولیه آن بوده آن ترکیب بتدریج در اعصار و قرون نشو و نما کرده و از شکل و هیأتی بشکل و هیأت دیگر انتقال نموده تا باین مکملیت و انتظام و ترتیب و اتقان بحکمت بالغه حضرت یزدان جلوه نموده و قانون کلی الهی و نظم طبیعی بر نشو و نماى جميع كائنات بتدریج است ... ابتدای تکون در کره ارض مانند تکون انسان در رحم مادر است ... در رحم عالم در بدایت مانند نطفه بود ... در بدایت تکون نیز عقل و روح موجود بود ولی مکنون بود ... مانند دانه که شجره در آن موجود است و لکن در آن مکتوم و مستور است ... نظام الهی یکی است چه از کائنات صغیره و چه از کائنات کبیره جميع در تحت یک قانون و نظام اند. هر دانه از ابتداء جميع کمالات نباتیه در او موجود بوده اما آشکار نبود بعد بتدریج در او ظاهر گشت. مثلا از دانه اول ساقه بعد شاخه بعد برگ بعد شکوفه بعد ثمر ظاهر گردد ... همین قسم نطفه از بدایت دارای جميع کمالات مثل روح عقل و بصر و شامه و ذائقه مختصر جميع قوی لکن ظاهر نیست بعد بتدریج ظاهر شود."

*****حاشیه*****

در قرن شش قبل از میلاد مسیح انکسیمندرس فیلسوف یونانی معتقد شد که حیوانات نخستین از رطوبت پیدا شدند و مانند ماهی دارای قشر و در آن پوشیده بودند و پس از سالها بلکه قرن‌ها که بر آنها گذشت زندگی آنها بزندگی محدود و کوتاهی تبدیل گردید و بعقیده اپیکور و ذیمقراطیس هر زنده از زنده دیگر پیدا شدند.